

לעילוי נשמת הרב הפץ בן אסתר זצ"ל

פרשת תזריע

חידושי תורה ושאלות על פרשת השבוע ועניינא דיומא מ - א' ועד ת' ממפרשי ומדרשי חז"ל התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשה 67 פסוקים = טובים, נוהו וְשָׁקְנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים הָדִיד מִיָּן. (שה"ש א ב) כִּי אֶכֶל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נוֹהוּ הַשָּׁמוּ. (תהלים עט ז)

בפרשת שמיני 7 מצוות, מתוכן 5 מצוות עשה, ו-2 מצוות לא תעשה (ספר החינוך) עשה: טומאת יולדת • קרבן יולדת • טומאת מצורע • הנהגת המצורע וכל מטמאי אדם בקריעה ובפרימה • נגעי בגדים. לא תעשה: שלא יאכל טמא מן הקדשים • שלא לגלח שער הנתק.

דָּבָר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וְלִלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא. (ויקרא יב ב)

זָכָר בַּגְּמֻטְרִיא בְּרַכָּה, אֲשֶׁר־מִי שִׁבְנוּ זְכָרִים. זִי"ן כ"ף רי"ש ס"ת נפש – מי שיש לו בן זכר ורואה בו סמן ברכה זוכה שימצא נופש לנפש, כדאיתא בגמרא (סנהדרין קד א) ברא מזכי אבא וכן ברא כרעי דאבוה. דהיינו הבן על ידי שעושה מצוות ומעשים טובים ומזכה את אביו, הרי מזכה הוא את אביו ונעשו עבורו ככרעא - כרגליים שעל ידיהם יכול להיות הולך אף בעולם העליון. זָכָר ב"א"ת ב"ש עגל, מה עגל שבעת ימים תחת אמו וביום השמיני קרב כך הבן וביום השמיני ימול בְּשֵׁר עֲרֻלָּתוֹ. זָכָר ז' כר, שבעה דרונות שולח הקב"ה למי שנולד לו בן זכר, נולד מקיים מצות מילה, גדל מעט מקיים בו מצות פדיון הבן, התחיל לדבר מלמדו תּוֹרָה צָוָה לָנוּ מִשָּׁה, גדל מעט יותר מעטפו בציצית, גדל מעט מלמדו ספר, גדל מעט והגיע לחינוך מחנכו במצוות, גדל מעט יותר משיאו אישה, מכאן ואילך יצא מרשות האב. זָכָר קרי ביה זָכָר, כי מי שיש לו בן יהיה לו זיכרון בעולם שנאמר (תהלים קיב ו) לְזָכָר עוֹלָם יִתְּנָה צְדִיק. קרי ביה לְזָכָר עוֹלָם. כלומר לנער זכר, שתרגום נער עוֹלָם. וביום השמיני ימול בְּשֵׁר עֲרֻלָּתוֹ. (ויקרא יב ג) מתחיל בו ומסיים בו, כי כל ששת ימי בראשית עומדים בזכות המילה שנאמר (ירמיהו לג כה) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֻקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שִׁמְתִּי. מזבח ר"ת – מילה זמנה ביום ח', רמז שהמל את בנו כאילו הקריב קרבן על גבי המזבח. וביום השמיני ימול בְּשֵׁר עֲרֻלָּתוֹ. ה' תיבות בפסוק ומסיים עֲרֻלָּתוֹ, כנגד ה' ערלות שהם - ערלת האוזן, ערלת השפה, ערלת הלב, ערלת הבשר, ערלת האילן, ה' תיבות לומר שהיא שקולה כנגד כל חמישה חומשי תורה, וכל העולם שנברא בה' מתקיים בשבילה. לֹא בְּשָׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמַיִם (דברים ל יב) ר"ת מילה וס"ת י-הוה. (רבינו אפרים) אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וְלִלְדָה זָכָר ר"ת זכות – כי צדקת הבנים על פי רוב בזכות האשה. (החיד"א)

אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וְלִלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים – כשיולדת זכר טמאה שבעה ימים, ואם יולדת נקבה טמאה ארבעה עשר יום. רמז לדבר : המילה 'זכר' מתחילה באות ז', המילה 'נקבה' מתחילה באות נ'. האות ז' היא האות השביעית, האות נ' היא האות הארבע עשרה. (אגרת הטיוול) וביום השמיני ימול בְּשֵׁר עֲרֻלָּתוֹ. (ויקרא יב ג) בשר רומז לג' מצוות של אמונה – ברכות שמיטה ריבית, ועניינה אמונה שהש"ת הוא המשפיע לנו הכול. (פרי הארץ)

כתב המהר"ל – כי עולם הזה עולם המעשה הוא תחת מספר שבע, כי בשבעה ימים נברא העולם הזה הטבעי, ומה שלמעלה ואחר הטבע הוא תחת מספר שמונה, ולכך המילה שהיא מעל הטבע [כי הטבע נותן שיהא ערל] ביום השמיני. (נר מצוה) איתא במדרש (ש"ר לח ח) בְּזֹאת יָבֵא אֱהָרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ (ויקרא טז ג) בזכות המילה שנאמר בה (בראשית יז י) זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ נִכְנַס אֶהְרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ. כִּי לֹא הָיָה רְאוּי לְבָנוֹ אֲדָם חוֹמְרֵי לְכַנּוּס אֶל מְקוֹם שֶׁהוּא קוֹדֶשׁ קְדָשִׁים מוֹבְדֵל מִן הַגִּשְׁמִי, אִם לֹא שִׁישׁ בְּאֲדָם הַמִּילָה שֶׁהוּא גַם לַמַּעֲלָה מִן הַטִּבְע, וּבזכות זה נכנס אל קודש הקדשים. ואיתא במכילתא (פרשת בשלה) אֲזַי נִשְׁיֵר מִשָּׁה א' אחד ז' שבעה, הרי שמונה, אמר משה בזכות המילה שנתנה לשמונה נקרע הים, אמר רבי לוי לְגִזְרֵי יָם סוּף לְגִזְרֵים (תהלים קלו יג) שכן בלשון ארמי קורין למהולין גזורין, בזכות המילה נקרע הים. (אוצרות המילה) נִנְעַ צְרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאֲדָם וְהוּבָא אֶל הַפֶּה. (יג ט) הפסוק מתחיל בנ' ומסיים בנ', הולכי רכיל ולשון הרע כאילו עוברים על כל התורה כולה שניתנה לנ' יום, והמן שהלך רכיל על ישראל נתנגע בצרעת ונתלה על עץ נ' אמה, וי"א פסוקים מתחילים ומסיימים בנ', ואין בהם ס' ופ' כי אלו ממונים על אף שצף קצף זעף גנף ס' סטן. כי אלו י"א פסוקים היודע לאמרם ככוונה בלא דילוג, לא ישלטו בו מלאכי חבלה לשטן לו, כי נון סימן טוב לחלום וידגו לרוב. הקורא אלו י"א פסוקים בלי דילוג ובכוונה טוב לו ובכל סכנה טוב לקראם בכוונה הלב, (מושב זקנים) ואלו הן :

נִנְעַ צְרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאֲדָם וְהוּבָא אֶל הַפֶּה. (ויקרא יג ט)

נִחְנוּ נַעֲבֵר חֲלוּצִים לִפְנֵי? -הנה ארץ פִּנְעַן וְאֲמַנּוּ אֲחֻזַּת נַחֲלָתְנוּ מֵעַבְר לִפְרָדָן. (במדבר לב לב)

נָבִיא מִקְרָבָה מֵאֲחִיךָ כִּמְנִי יָקִים לָךְ? -הנה אֶל-לְהִיף אֶלְיוֹ תִשְׁמַעוּן. (דברים יח טו)

נָהָר פִּלְגָיו יִשְׁמַחוּ עִיר אֶל-לְהִים קֹדֶשׁ מִשְׁכַּנִּי עֲלִיוֹן. (תהלים מו ה)

נָחִית כִּצְאוֹן עֲמָךְ בְּיַד מִשָּׁה וְאֶהְרֹן. (תהלים עז כא)

נִגְדַ אֲבוֹתֶם עֲשֵׂה פֶלֶא בְּאָרֶץ מִצְרַיִם שְׂדֵה צַעַן. (תהלים עח יב)

נִפְתִּי מִשְׁפָּכֵי מֵר אֲהִלִּים וְקִנְמוֹן. (משלי ז יז)

נִר י-הִנֵּה נִשְׁמַת אֲדָם חִפְשׁ כָּל תִּדְרֵי בָשָׂר (משלי כ כז)

נִפְתַּ תִּטְפְּנָה שְׁפֹתוֹתֶיךָ פֶלֶא דְּבִשׁ וְחֶלֶב תַּחַת לְשׁוֹנֶיךָ וְרִיחַ שְׁלֹמֹתֶיךָ כְּרִית לְבָנוֹן. (שהש"ר ד יא)

נִגְדוּ מִתּוֹךְ בְּגָל וּמֵאָרֶץ פְּשָׁדִים יִצְאוּ [צֵאוּ] וְהָיוּ כְּעֵתוֹדִים לִפְנֵי צֵאוֹן. (ירמיהו נ ח)

נִשְׁקֵי קֶשֶׁת מִמְּיָנִים וּמִשְׁמָאִלִּים בְּאֲבָנִים וּבַחֲצִיִּים בְּקֶשֶׁת מֵאֲחֵי שְׂאוּל מִבְּנֵימֶן. (ד"ה א יב ב)

סגולה מהחיד"א לומר את הבקשה לאחר אמירת י"א הפסוקים :

יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתתמלא רחמים עלינו, ותצילנו לנו ולכל בני ביתנו ולכל ישראל מעין הרע ומכל מיני כישוף, ותבריא היצר הרע ממנו, וכשם שפרשת כנפיך על אבותינו במדבר והצלתם מעינא בישא דבלעם הרשע, כן תפרוש כנפיך עלינו ברחמיך הרבים ונהיה מכוסים בְּמִקְסָה והנהגה בשמותיך הקדושים, אמן נצח סלה ועד.

שאלות

- א. **נגע צרעת פי תהיה באדם והוא אל הפה.** (יג ט) היכן מצינו שצדיקים לקו בצרעת ר"ת **אדם**.
- ב. איתא בגמרא (שבת קלז ב) תנו רבנן, המל אומר: "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצָנְנוּ עַל הַמִּילָה". אבי שבן אומר: "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצָנְנוּ לְהַכְנִיסוֹ בְּכַרְתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ". העומדים אומרים: "כִּשְׁם שֶׁנִּכְנַס לְבְרִית, כִּף יִכְנַס לְתוֹרָה לְחוּפָה וְלִמְעֻשִׁים טוֹבִים". מה הטעם שמזכיר מעשים טובים בסוף, והרי הוא חייב במצוות ומעשים טובים מגיל י"ג שנים, הול"ל תורה מעשים טובים וחופה.
- ג. **וְנַעֲמַן שֶׁר צָבָא מֶלֶךְ אֲרָם הָיָה אִישׁ גָּדוֹל לְפָנָיו וְנִשְׂא פָנָיו כִּי בּוֹ נָתַן יְ-הוָה תְּשׁוּעָה לְאָרֶם וְהָאִישׁ הָיָה גָבוּר חֵיל מְצַרְעוֹ.** (מ"ב ה א) מה הטעם שנעמן הצטרע. אחר שנאמר **וְנַעֲמַן שֶׁר צָבָא** מהו **איש גדול** וכבר נאמר **גבור חיל**.
- ג. **וְהַתְגַּלְתָּ וְאֵת הַנֶּחֱתָק לֹא יִגְלַח וְהַסְגִיר הַפֶּה אֵת הַנֶּחֱתָק שִׁבְעַת יָמִים שְׁנֵיתוֹ.** (ויקרא יג ג) מה הטעם שכתוב **וְהַתְגַּלְתָּ ג'** רבתי.
- ד. **וְאֶעֱבֹר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶה מִתְבוֹסְסֶת בְּדַמֶּיךָ נְאֻמֶר לָךְ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי נְאֻמֶר לָךְ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי.** (יחזקאל יז ו) מה הטעם שנאמר **בְּדַמֶּיךָ חַיִּי** בכפל לשון.
- ה. **וְלִקְחָה שְׁמֵי תָרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחַטָּאת וְכֹפֵר עָלֶיהָ הַפֶּה וְשִׁהָרָה.** (ויקרא יג ח) מה הטעם שקרבנה של יולדת בחטאת מועט.
- ו. רמז לציון קברים מן התורה.
- ז. **וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשֶׁר עֶרְלָתוֹ.** (ויקרא יב ג) מה הטעם שנשנית מצוות המילה, הלא כבר ניתנה לאברהם אבינו שנאמר **וְכֵן שְׁמַנְתָּ יָמִים** ימול לך **כָּל זָכָר לְדַרְמִיכֶם** יליד בית ומקנת כסף מכל בן נכר אֲשֶׁר לֹא מִנְרַעָה הוּא. (בראשית יז ב) וכן מה הטעם שנהגו לכסות העורלה אחרי הברית בעפר.
- ח. **וְאִם פְּרוּת תִּפְרָת הַצָּרַעַת בְּעוֹר וְכִסְתָּהּ הַצָּרַעַת אֵת כָּל עוֹר הַנֶּגַע מֵרֵאשׁוֹ וְעַד רַגְלָיו לְכָל מְרָאֵה עֵינָיו הַפֶּה.** (יג יב) פרש"י - פָּרַט לְכַהֵן שֶׁקִּשְׁף מְאֹרֹ. איתא בחז"ל כהנים בעלי מומין כשרים לראיית נגעים ובלבד שלא יהא סומא ואפילו באחת מעיניו לא יראה הנגעים. איזה כהן פסול לראיית נגעים אפילו שרואה היטב.
- ט. **אָדָם כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפְחַת אוֹ בַּהֲרַת וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרַעַת וְהוּבָא אֶל אֶהְרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אֶחָד מִבְּנָיו הַכֹּהֲנִים.** (יג ב) איתא בחז"ל **וְהוּבָא** - ברצונו ושלא ברצונו, כי הרואה בו אחד מסימנים אלו יכריחנו שיבוא. (זוהר תזריע מח, א"ע) לכאורה למה לא מצינו בשאר טמאים שחייבים להביאו כדי שיאמר לו שהוא טמא ורק בנגע צרעת חייבים להביאו.
- י. **אָדָם כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפְחַת אוֹ בַּהֲרַת וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרַעַת** (ויקרא יג ב) בד' שמות נקרא האדם. אדם, איש, גבר, אנוש. מה הטעם שכתוב **אָדָם** ולא איש או אנוש וכד'.
- כ. במה זכה נעמן שר צבא ארם, שמבני בניו לימדו תורה ברבים.
- ל. מהו שיעור המינימלי של כל נגעי הצרעת בין צרעת אדם ובין צרעת הבגדים, והוא שטח מרובע שבו יכול לגדול השיער בשטח כגריס (אפונה) גדול.
- מ. 'מצורע מוסגר' הוא מצורע שהכהן רואה בו צרעת, אך לא נראים בו סימני הטומאה כפי שמפורט בתורה, במקרה כזה הכהן 'מסגיר' את האדם שכלפיו קיים החשש - בבית, למשך שבוע, וחוזר לאחר שבוע לראות שוב את הנגע, במקרה והנגע התפשט ונראים בו סימני צרעת, הכהן מכריז עליו כטמא, אם לא, הכהן מסגירו לשבעה ימים נוספים, אם אף לאחריהם לא נראים בו סימני טומאה, הכהן מטהרו. באיזה מקרה יסגירו לשבוע ימים נוספים ואולי אף לשבועיים ימים נוספים.
- נ. מספר האותיות בברכת **אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצָנְנוּ עַל הַמִּילָה**, והרמז בזה.
- ס. **וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשֶׁר עֶרְלָתוֹ.** (ויקרא יב ג) איתא בגמרא (שבת קלב א) **וּבַיּוֹם** אפילו בשבת. כתב הרמ"א (שו"ע יו"ד רסב) אם מל תוך שמונה ימים יצא. לכאורה למה לא ימול בערב שבת שהיא ספק זמנו גם כן ובכך ירוויח שלא יחלל השבת.
- ע. **וּבְמִלְאֵת יָמֵי טְהָרָה לְבָן אוֹ לְבַת תְּבִיא כָּבֵשׁ בֵּן שְׁנָתוֹ לְעֵלָה** (ויקרא יב ו) מה הטעם שנאמר **בֵּן שְׁנָתוֹ** ולא נאמר **בֵּן שָׁנָה** ?
- פ. אברהם אבינו נצטווה על מצוות המילה, איזה מצווה לא נצטווה בעצמו רק לזרעו, והטעם בזה.
- צ. נִרְאֶה הַפֶּה אֵת הַנֶּגַע בְּעוֹר הַבְּשָׂר וְשִׁעָר בְּנֶגַע הַפֶּה לְבָן וּמְרָאֵה הַנֶּגַע עֲמַק מְעוֹר בְּשָׂרוֹ נֶגַע צָרַעַת הוּא וְרָאָהוּ הַפֶּה וְנִטְמָא אִתּוֹ. (יג ג) מה הטעם שצבע לבן הוא סימן טומאה, ואילו ביום הכיפורים צבע לבן הוא סימן טהרה. דאיתא בגמרא (יומא מא א) מנין שקושרין לשון של זהורית בראש השעיר המשתלח שנאמר (ישעיהו א יח) **אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כְּשֹׁלֵג וְלִבְיָנוּ**.
- ק. **וּבְמִלְאֵת יָמֵי טְהָרָה לְבָן אוֹ לְבַת תְּבִיא כָּבֵשׁ בֵּן שְׁנָתוֹ לְעֵלָה וְכֵן יוֹנָה אוֹ תֵר לְחַטָּאת אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל הַפֶּה.** (יב ו) תרגום יונתן **וְגוֹזֵל בֵּר יוֹנָן** מה הטעם שיולדת מביאה בן יונה לקרבן ודווקא כשהם קטנים הם כשרים לקרבן.
- ר. **וְרָאֵה הַפֶּה אֵת הַנֶּגַע בְּעוֹר הַבְּשָׂר וְשִׁעָר בְּנֶגַע הַפֶּה לְבָן וּמְרָאֵה הַנֶּגַע עֲמַק מְעוֹר בְּשָׂרוֹ נֶגַע צָרַעַת הוּא וְרָאָהוּ הַפֶּה וְנִטְמָא אִתּוֹ.** (ויקרא ג ג) באיזה ימים הכהן לא רואה את הנגע, והטעם בזה. (מלבד שבת ויום טוב, לא מדובר בחתן ולא ברגל).
- ר. שלוש נשים צדקניות שנתקשו בשעת לידתן ומתו לאחר לידתן.
- ש. **וְשָׂרָף אֵת הַבָּגָד אוֹ אֵת הַשְּׂמִית אוֹ אֵת הָעֵרֶב בְּצִמְרֵם אוֹ בַּפְּשָׂתִים אוֹ אֵת כָּל פְּלִי הָעוֹר אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ הַנֶּגַע כִּי צָרַעַת מִמָּאֲרַת הוּא בְּאֵשׁ תִּשְׂרָף.** (יג נב) מהו השיעור המינימלי שנקרא בגד כדי שיתחייב שריפה.
- ש. **וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשֶׁר עֶרְלָתוֹ.** (ויקרא יב ג) מה הטעם שלגבי מילה נקט לשון **ימול** שהוא לשון נסתר, ואילו לגבי פדיון הבן נאמר **אֶף פְּדָה** **תְּפָדָה** אֵת בְּכוֹר הָאָדָם (במדבר יח טו) לשון נוכח.
- ש. קרבנות בהם יש הבדל בין עשיר ועני, ר"ת **שבטים**.
- ת. **דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְנִטְמָאָה שִׁבְעַת יָמִים פִּימִי גִזַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא.** (ויקרא יב ב) פרש"י - אָמַר רַבִּי שְׁמַלְאִי: כִּשְׁם שֶׁצִּיָּרְתוֹ שֶׁל אָדָם אֲחֵר כָּל בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, כִּף תוֹרְתוֹ נִתְפָּרְשָׁה אֲחֵר תוֹרַת בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף. **לכאורה** היה לו להקדים את פרשת מצורע המדבר באיש לפרשת תזריע המדבר באישה לפי שהוא כסדר הבריאה ואדם נברא קודם חוה.

תשובות

- א. אהרון הכהן – איתא בגמרא פיוצא בְּדָבָר, אָמַתְּ אוֹמֵר: "וַיִּסֶּר אֵף ה' בָּם וַיִּלְךְ" — מְלַמֵּד שְׂאֵף אֶהְרֵן נִצְטָרַע, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא (שבת זא א) . דוד המלך – אמר רב יהודה אמר רב ששה חודשים נצטרע דוד ופרשו ממנו סנהדרין ונסתלקה ממנו שכינה (יומא כב א) . משה רבינו – דכתיב וְהָיָה יָדוֹ מִצְרַעַת פְּשִׁלָּג. (שמות ד ו) וכן מרים הנביאה דכתיב וְהָיָה מִרְיָם מִצְרַעַת פְּשִׁלָּג (במדבר יב י).
ב. בית דין של מעלה מענישים מגיל כ', וכבר היה בן י"ח לחופה. שאלו הן מצוות של הבן המוטלות על האב. (אבוהרה"ם). *
ג. גסות הרוח זה נעמן – שהיתה רוחו גסה מפני שהיה גיבור חיל ועל ידי כך נצטרע. (מד"ר נשא פרשה ז ה) וכן איתא בגמרא (ערכין טז א) על שבעה דברים נגעין באין וכו' ועל גסות הרוח. א"נ בשביל מה נצטרע בשביל שְׂשֻׁבָה מארץ ישראל נערה קטנה. (תנחומא סימן יא).
ג. ג' תגלחות יש בנתק בשעת טהרתו. אבל בשאר נגעים יש רק ב' תגלחות. (אזנים לתורה) א"נ ג' צריכים גילוח גדול בכ"מ שיש בו שער. נזיר ומצורע ולויים. (בעה"ט) א"נ גוי כשר להתגלח וכן כל אדם. (מדרש החפץ כ"י). א"נ לפי שאותו גילוח היה בטהרה. (מדרש ר"ע בן יוסף בתי מדרשות עמ' תפ"ד)
ד. דם פסח ודם מילה – בישרם כי זכות שתי המצוות האלה יצאו מהגלות. תרגום יונתן - ועל דכרן קים אבהתכון קדמי אתגליתי למפרקכון ארי גלי קדמי ארי אתון מענן בשעבודכון ואמרית לכון בדמא דמהולתא אחוס עליכון ואמרית לכון בדם פסחא אפרוק יתכון. (רד"ק).
ה. הרהרה הנדר בלבה ולא הוציאה אותו בפה, לפיכך תביא קרבן מרופרף (קל ורפה) שני תורים, או שני בני יונה. לפי שבשעה שהאישה יושבת על המשבר היא אומרת (בלבה) איני נזקקת לבעלי מעתה יותר. (ב"ר פרק ז).
ו. וְטָמְא טָמְא יִקְרָא (יג מה) איתא בגמרא רַמְזוֹ לְצִיּוֹן קְבָרוֹת מִן הַתּוֹרָה מְנִינֵן. רַבִּי אֶבְדֵּה אָמַר, מִהֶכָּא: "וְטָמְא טָמְא יִקְרָא" טוּמְאָה קוֹרְאָה לֹא וְאִוְמָת לֹא לֹא "פְּרוֹשׁ". וְכֵן אָמַר רַבִּי עֲוִיָּאל בְּרַיָּה רַבִּי עֲוִיָּאל רַבֵּה: טוּמְאָה קוֹרְאָה לֹא וְאִוְמָת לֹא "פְּרוֹשׁ". פְּרוֹשׁ - כְּלוּמַר עוֹשִׂים סִימָנִים עַל הַטּוּמְאָה כַּד שִׂיחָא מְרַגֵּישׁ וּפּוֹרֵשׁ. (מו"ק ה א) .
ז. זוהמת הנחש חזרה אחרי חטא העגל, לאחר שבמתן תורה נסתלק מהם זוהמת הנחש. (מנחת יהודה) והטעם שמכסין את ערלת הדם בעפר דכתיב אִם רָעַב שְׂנֵאָפֶה הֶאֱכִילֵהוּ לֶחֶם (משלי כה כא) וכתיב וְנִחַשׁ עֶפְרָיִם לֶחֶמוֹ (ישעיהו סה כה) והערלה מכח הנחש (שאדם הראשון נברא מהול) לכך מניחים אותה בעפר לתת לה לחמה ולסתום פיה מלקטרג על דרך סוד העזאזל. (לבוש יו"ד סימן רס"ה י). *
ח. יְמוּל בְּשׂוֹר עֶרְלָתוֹ. - יְמוּל: ראשי תיבות 'יסודו מעפר וסופו לעפר'.
ח. חלל פסול לראיית נגעים. שנאמר אוֹ אֵל אֶחָד מִבְּנֵי הַפְּהִינִים. (יג ב) כשהם בכהונתם. (רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"ט ה"ה). *
ט. טמא הוא אע"ג שלא טימאוהו ועל כן יבוא מעצמו, לעומת זאת בנגעים אע"ג שיש בו נגע אינו טמא עד שלא יאמר הכהן שהוא טמא, לפיכך בוודאי לא ירצה לבוא לכהן שיטמא אותו וירצה להישאר כך לכן חייבה התורה שכל מי שיראה אותו יביאנו לכהן. (טעמא דקרא).
י. ישראל קרויים אדם ואין הגויים קרויים אדם. שנאמר (יהזקאל לד לא) וְאִתָּן צִאֲנֵי צִאֲן מִרְעִיתֵי אֲדָם אֲתָם אֲנִי אֶל־לֵהִיבָם נְאֻם אֲ-דְנִי יְ-הוָה. לומר לך שאין מטמאין בנגעים אלא ישראל. (מדרש החפץ כ"י) *
יא. אָדָם ר"ת אפר דם מרה שהם סיבות המחטיאות את האדם, דברים המזכירים לאדם שפלותו ומרחיקים מהחטא בשר ר"ת בושה סרחון רימה. (מנחת בני) כיבד את המקדש לפי שביקש אדמה מאדמת ארץ ישראל כדי לעשות ממנו מזבח לה' (אברבנאל). ועוד שהכיר נעמן שאדמת ארץ ישראל קדושה בראותו שקדושת ארץ ישראל עמדה לו להתרפאות מצרעתו. (מלבים) *
לב. ל"ו שערות – כשיעור שיצמחו בו שש שערות באורכו ושש ברחבו, ופחות מכך טהור. (הרמב"ם הל' טומאת צרעת פ"א ה"ז) *
למ. מת הכהן הראשון, רואהו כהן אחר. לפי שאותו כהן שמטמאו הוא מטהרו. דכתיב לְטַהֲרוֹ אוֹ לְטַמְאוֹ (יג נט) כהן שהוא מטהרו, מטמאו. ואם מת, רואהו כהן אחר. (מדרש ספרא - ת"כ, אדרת אליהו)
לנ. נ"ב אותיות בברכת על המילה – כמנין שם קדוש ב"ן, (יוד הו וו הה). וכמנין אליהו, רמז שאליהו הנביא משתתף בכל ברית מילה. *
לו. סכנה היא למול קודם ח' ימים, ולכך מילה בזמנה דוחה שבת, והמצוה מגינה ומצילה רק במילה בזמנה לכתחילה, אבל אם מל קודם שיצא י"ח המצוה בדיעבד, יתכן שהמצוה אינה מגינה ומצילה וסכנה היא לתינוק. (תשובות חת"ס יו"ד רמה) א"נ כיון שקודם שמונה ימים אינו חייב למולו – ממילא אינו רשאי למולו ולהכניסו בסכנה. (שפת אמת שבת קלו א) *
לז. עת לעת – אותו יום ואתה שעה לשנה הבאה לקדשים, ואינו כמנין שנות העולם מתשרי לתשרי. (ערכין יח ב)
לח. פריעה לא נצטווה אברהם – מאחר ויש מעלה מיוחדת לאדם המקיים מצוה שלא נצטווה עליה, ומאידך גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה (קידושין לא א). במצוות מילה רצה הקב"ה לזכות את אברהם שיאחזו בשתי המעלות יחד ולכן לא ציווה אותו על מצוות הפריעה. (בן יהודה יבמות עא ב)
לצ. צרות עין באה הצרעת – ומי שהוא צר עין אינו נותן צדקה בשמחה וטוב לבב, ועל ידי זה מתבייש העני, ואיתא בגמרא (בב"מ נח ב) המלכין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים. ולכן ענשו מידה כנגד מידה שתבוא עליו צרעת לבנה. ולכן מביא שתי ציפורים דאיתא בגמרא (טוטה לח ב) אפילו עופות מכירים בצרי עין שנאמר פי חנם מזרה הרשות בעיני כל בעל כנף (משלי א יז) שהעופות אינם רוצים ליהנות מזמזמנותיהם. (נפש דוד) *
לד. קנאים הם ובקנאתם יתפרדו מבן זוגם ולכן נפסלו לקרבן. וכשהם קטנים אינם מניחים את בני זוגם. ואיתא בגמרא (נדה לא ב) שהיולדת מביאה קרבן חטאת לפי שנשבעה בשעת לידתה שלא תזקק לבעלה. (משך חכמה, רמב"ן ויקרא א יד) ואיתא בפסיקתא זוטרא (ויקרא ה ע"א) שבן יונה שמת בן זוגו, אזי מתדבק ביונה אחרת, אבל התור גם במותם לא נפרדו. *
לה. ראשון בשבוע ולא ביום שני בשבוע - הכהן לא רואה את הנגע. שהרי צריך להסגירו שבעה ימים, וכתיב וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי (יג ה) ואי אפשר לראותו בשבת, ולא ביום שני כי בשבוע השני יצא שבת שהוא היום השלוש עשרה. ונאמר וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים שְׁנִיַּת (יג ה) לפי שהיום השביעי עולה לכאן ולכאן. (רבינו בחיי) *
לו. רחל אמנו, אשת פנחס בן עלי הכהן, ומיכל בת שאול אשת דוד המלך. (ב"ר פפ"ב ז) *
לז. שלוש אצבעות על שלוש אצבעות קרוי בגד, ואפילו שאין בה כזית. (יבמות קג ב, שבת כו ב)
לח. שליחות מועילה במילה, ואין הכרח שהאב ימול בעצמו, לכך נאמר יְמוּל אפילו על ידי שליח. בפדיון הבן לעומת זאת נאמר אֶף פְּדֵה תִפְדֶּה אֶתָּה בעצמך ולא על ידי שליח. (קרבן אשר עמוד קע)
לט. שבועת העדות, ביטוי, טומאת המקדש וקדשיו, יולדת, מצורע. ר"ת שבטים. אלו הקרבנות בהם יש הבדל בין עשיר לעני. (תפארת ישראל למהר"ל)
לך. תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם - דיותר תדיר שאשה תלד ממה שאיש יהיה מצורע. (שפתי חכמים) *

מקורות / חידודים *

ב. בית יוסף יו"ד רס"ה יא א – בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת קלז): אבי הבן אומר להכניסו בבריתו של אברהם אבינו העומדים שם אומרים כשם שנכנס לברית וכו' וכתב ה"ר מנוח אם היו אחרים עומדים שם מברכים אותו שיוכה לשאר מצות שהייב האב לעשות לבנו. כתב הר"ד אבודרה"ם כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים שאלו הן מצות הבן המוטלות על האב כמו שאמרנו וסדרם על זה הסדר דאמרינן (קידושין כט): לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ ישא אשה והזכיר אחר כן מעשים טובים אף על פי שהוא חייב במצות משהוא בן י"ג מ"מ אינו בן עונשים עד כ' וכבר היה בן י"ח לחופה. ב"בירור הלכה" מובאת גרסה שמופנית כלפי האב: "כשם שהכנסתו לברית, כך תכניסהו לתורה לחופה ולמעשים טובים", ומבאר הלבוש שהנוכחים מברכים את האב שיוכה לקיים את כל המצוות המוטלות על אב לעשות לבנו, כשם שקיים את הראשונה שבהן שהיא ברית המילה. הט"ז כותב שמי שעומד קרוב לאב יאמר את הנוסח שמברך את האב, ומי שעומד רחוק יותר יאמר את הנוסח שמברך את התינוק. בירושלמי (ברכות פ"ט ה"ג) נאמר רק: "כשם שהכנסתו לברית כן תכניסהו לתורה ולחופה", לא נזכרת שם ברכה שיוכה האב להכניס את בנו למעשים טובים. מבאר הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל – 'למעשים טובים הם ממילא בכלל תורה, שהיא אינה בלעדית, והם נמשכים מתוכה באמתתה'. כלומר כל המעשים הטובים כלולים בתורה, לכן הברכה שייכנס הבן לתורה כוללת גם מעשים טובים.

ישנם מספר מנהגים בנוגע לנוסח הברכה: **כְּשֵׁם שֶׁנִּכְנַסְתָּ לְבְרִית כִּי יִכְנַס לְתוֹרָה וְלְמִצְוֹת וְלְמַעֲשֵׂים טוֹבִים.** (נוסח ע.מ.) הברכה לתינוק בתוספת מצוות. **כְּשֵׁם שֶׁהִכְנַסְתָּ לְבְרִית, כִּי תִכְנִסְתָּהוּ לְתוֹרָה וְלְמִצְוֹת וְלְמַעֲשֵׂים טוֹבִים.** (נוסח תימן) הברכה לאבא בתוספת מצוות. **כְּשֵׁם שֶׁנִּכְנַסְתָּ לְבְרִית, כִּי יִכְנַס לְתוֹרָה וְלְמַעֲשֵׂים טוֹבִים.** (נוסח אשכנז) הברכה כפי נוסח הגמרא.

ג. ג' לאוין נדחים לפעמים בתגלחת זו. שער זקנו, וגם אם הוא כהן או נזיר שיש בהם שני לאוין נוספים, כל שלושת הלאוים הללו נדחים בתגלחתו של המצורע. (משך חכמה)

ז. א"נ אברהם אבינו, כיון שלא נצטווה על מילה שדוחה שבת ולא על קציצת בהרת ולכן כתבה תורה לאחר מתן תורה, שהמילה דוחה שבת ובהרת. וכן כדי שלא יחשוב אדם כי לא הקל ה' שבת לגבי מילה אלא לאבות שלא קבלו התורה וחומרית שבת (אזה"ה).

ח. חלל פסול לראיית נגיעים שנאמר **אַחַד מִבְּנֵי הַפְּהִינִים** ככהונתם אבל בעלי מומין כשירים לראיית נגיעים ובלבד שלא יהיה סומא ואפילו באחת מעיניו ואפילו כהן שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגיעים שנאמר **לְכָל מְרֵאָה עֵינֵי הַפֶּהָן.** (רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"ט ה"ה)

י. למה אמר כאן **אַדָּם** ולא **איש** וגם למה אמר **בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ** ולא יספיק לומר בעור ודם? והנראה דהנהגה כל הנגיעים הם מסטרא דקליפה מזוהמת הנחש שנתהווה ע"י חטא אדם וחווה וידוע דבתורתו של ר' מאיר היה כתוב או"ר שהיה גופו ספירי ועקיבו מכה גלגל חמה ולא היה גופו מעותד לחלאים ונגעים כי היה כחד מן קמאי, רק אחר שנתפתה לעצת הנחש והטיל הנחש זוהמא אז נתהווה מכתנות או"ר כתנות עו"ר ובשר ממש חומריי והגוף החומריי מעותד ח"ו וכו' והנה הש"י נתן לנו או"ר התורה ובעבור האדם ח"ו על אור התורה אז מתראה הזוהמה בעו"ר וז"ש **אַדָּם** [כי התחלת ענין הזוהמה היתה מאדם הראשון] **כִּי יִקְהָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ** [דייקא משא"כ אלו היה כתנות או"ר] תורה מחייהו להתהלך במשרים. (אגרא דכלה פרשת תזריע)

כ. **אֵל שָׁנִי.** ג' הכא ואידך לך האות אָשֶׁר יָבֵא אֵל שָׁנִי בְּנִידָּה בעלי. וְיִצְרָא כְּפָרִים כְּסָף בְּשָׁנֵי חֲרָטִים וְשִׁטֵּי חֲלָפוֹת בְּגָדִים וַיִּתֵּן אֵל שָׁנִי נְעָרָיו בְּנַעֲמָן. בני עלי היו מבזין הכהונה שנאמר בה **אֵל שָׁנִי**, לכך נענשו ונהרגו אבל נעמן היה מכבדה שביקש אדמה, לעשות מזבח נתקרב תחת כנפי השכינה ומבני בניו למדו תורה ברבים. (בעה"ט – פרשת תצוה פרק כח ז)

ל. שיעור כל נגעי צרעת בין צרעת אדם בין צרעת בגדים כגריס הקלוי שהוא מרובע והוא מקום מרובע מעור הבשר כדי צמיחת שלשים ושש שערות שש שערות אורך ושש שערות רוחב וכל הפחות מזה אינו נגע צרעת. (הרמב"ם הל' טומאת צרעת פ"א ה"ז)

נ. סגולה לעצור את דם הברית של התינוק –

מִלֵּה בְּמִלּוּי מ"ם לַמ"ד ה"א בגמטריא 180. שמות הקודש **ע"ב ס"ג מ"ה** בגמטריא 180. (מנחת יהודה) והיא סגולה להביא את אליהו הנביא בעצמו לברית המילה (לעיתים מגיע הארה ממנו בבחינת ניצוצות) וכן המכוון בה בעת המילה היא **סגולה לעצור את דם הברית של התינוק.** (הרש"ש).

זריזים מקדימים למצוות – שהם שבעה ימים ולילה אחת שיש בהם מאה ושמונים שעות, והם בגמטריא **ע"ב ס"ג מ"ה**, ויצחק אבינו עליו השלום הראשון שנימול לשמונה חי מאה ושמונים שנה. ברית מילה להכניע פלוני ופלוגית. **ברית (612)** בגמטריא **סמא"ל לילי"ת**. (עם הכולל) (נחל קדומים)

מילה בגמטריא אלהים עם הכולל (86). **ערלה בגמטריא אלהים כזה:** **אל"ף ל"ד ה"י יו"ד מ"ם** עם חמשה אותיות הרי כמנין **ערלה (305)**.

ופריעה בגמטריא שס"ה כמנין אלהים דיודי"ן שעולה בגמטריא ש', ואדנ"י כנגד שס"ה מצות לא תעשה, וסוד מציצת הדם, כבר ידעת כי שם אהי"ה בריבוע כזה: **א' א"ה אה"י אהי"ה** עולה כמנין **דם**, והכוונה בכל זה הוא כדי להפשיט מהנימול כוחות הדין החמשה גבורות, ולהמשיך אליו החמשה

חסדים. (ספר הליקוטים)

שם ע"ב נוצרת מגמטריא של השם ב'מילוי יודין': יוד הי ויו הי, **שם ס"ג** ממילוי משולב: יוד הי ואו הי, **שם מ"ה** ממילוי אלפין: יוד הא ואו הא, **שם כ"ן** ממילוי היין: יוד הה וו הה. ארבע אפשרויות אלו הן ארבע מתוך 27 אפשרויות מילוי לאותיות י-ה-ו-ה-י.

ס. הש"ך (שם ס"ק ב) חולק על הרמ"א וסובר שאם נימול תוך שמונה – לא יצא.

צ. **רמז למראות הנגעים בשמותם** – שאת, ספחת, בהרת, צרעת, נוטריקון – שלג, סיד, ביצה, צמר. (ילקוט דוד)

ק. בכל מקום מקדים תורים לבני יונה חוץ מכאן לפי שאינו מביא אלא אחד שאם ימצא יונה לא יקח תור לפי שבן זוגו מתאבל עליו ואינו מזדווג לאחר. (בעה"ט)

ר. הרמב"ם חולק וסובר – בכל יום רואין את הנגעים חוץ משבת ויו"ט חל יום שביעי שלו להיות בשבת או ביו"ט מעבירין לאחוריו ויש בדבר להקל ולהחמיר שאפשר שיהיה ביום שבת זה שהוא יום הראוי לראות טמא ולמחר ילכו להן סימני טומאה ואפשר שיהיה טהור ולמחר יולדו לו סימני טומאה ואין דנין אותו אלא בשעת ראייתו לאחר השבת. (הלכות טומאת הצרעת ז)

ת. ועוד יש לומר משום הכי הקדים תזריע למצורע דעיקר הצרעת בא כשממש עם אשתו נדה כדאמרינן בגמרא. ועוד יש לומר דאשה היא כמו קרקע עולם שמצמחת מה שזורעים בה והאדם מקרקע עולם נברא לכן כתב באשה כי תזריע וילדה זכר כלומר שהזכר נברא מן האשה שהיא קרקע עולם. (שפ"ה)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם לחלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com